

MECİT ÜNAL

BİR YATAĞINI GENİŞLETTİĞİNDE DURGUN AKAR NEHİRLER, BİR DE DENİZE VARACAKLARI ZAMAN Akıntının ve damlanın şairi

"Şiir Çalışmaları", bence Süreyya Berfe şiirinin hem kaynağı hem de sonucu olan büyük bir akıntı. Bu akıntıyı oluşturan küçük damlalarda büyük ormanlar, kalabalık şehirler, korkunç yalnızlıklar, hiçbir şiire sığmayacak aşklar, duruşlar, bakışlar saklıdır ki, görmek için tüm bir göz olup bakmak gerek

İzmir **Kitap** Fuarı'nın bu yılki onur konuğu Süreyya Berfe. Süreyya Berfe kendisini edebiyat dünyasının görünür yüzünün uzağında tutmuş bir şairimizdir. Bu, şiirlerinin az bilinirliğini de getirmiştir beraberinde. Şiirleri üzerine derli toplu bir araştırma-inceleme yapılmamış olması da etkili olmuştur bu durumda.

Şiirleri bugüne kadar 18 dile çevrilen Süreyya Berfe, ilk şiirlerinde gerçek soyadı Kanıpak'ı kullandı. 1965'e kadar çeşitli dergilerde yayımladı şiirlerini. **Şiir sanatı**, Türk Dili, Yelken ve Somut bunlardan bazıları. Daha sonra **Papirüs**, **Yeni Dergi**, **Soyut**, **Ant**, **Birikim**, **Milliyet** **Sanat**, **Gösteri** gibi dergilerde yer aldı.

Kuvayi Milliye'nin nalbantı

Şöyle bir baktığımızda ilk dönem şiirlerinde halk şiirimize, folklorla yaslandığını görürüz Süreyya Berfe'nin. "Gün Ola'da (1969) toplanan bu şiirler halk şiiri ve folklor etkisinin en yoğun olarak hissedildiği şiirlerdir. Şiirin yapısı içinde eriyen folklorik öge, yer yer açıkta bırakılarak şiire hız ve hareket kazandırılmıştır. "Gün Ola'da modern semahlar, zeybekler, çoban türküleri dinleriz şairden. Bu şiirlerde bir bakınız manavdır şair ve dükkânı türkü kokmaktadır, bir bakınız ağaçtır, bir bakınız Kuvayi Milliye'nin nalbantıdır ve hatırlatır:

"Şu dar günlerde dürsem
Gözüm arkada kalır
Getirin bir daha nallayayım
Bağımsızlığın atlarını
Bir daha tıkansın
Emperyalizmin gırtlığı
Unuttular herhal bizi"

Toprağı ve halkı seven bir şairdir bu şiirlerde konuşan, anlatan. Öte yandan da, salt ülkesiyle, ülkesindeki insanlarla ve onların hayatları ve sorunlarıyla sınırlı değildir şiirler daha baştan. Yürekte bir toplumsal yükümlülikle donanmış şair, Küba'ya uzanır bir yanıyla. Bir yanıyla Afrikadır. Bir yanı Türkiye'yi, köyleri kasabaları dolaşır.

"Savurlar" (1971) insan manzaralarından, yer yer portrelerden oluşan şiirlerdir. Köyün, köylünün yaşadığı yoksulluk ve yoksunluklar çiftçilerin, halıcı kızların, demircilerin ağızdan sökülüp gelir dizeler boyu. Emegün, emekçinin, emek gücünün yüceltilmesi, alın terinin altının özenle çizildiği şiirlerdir. Yurt sevgisiyle dolu anti-emperyalist bir çekiç ritim tutar arkada, ocağın yanı başındaki örsün üstünde:

"Bugünler bana göre değil
Ereğli Demir-Çelik bana göre değil.
Ocak hiç sönmüyor.

Süreyya Berfe

Babamı ve kutsal savaşı unutmuyorum
emekçi güneş unutmuyor
toprağı, suyu ve havayı sürüyor ileri
kara yank ellerimle kollarımla
inip kalkan balyozlarla
üretilen demirle
zamani ve insanları itiyor ileri.
Ben demirciyim inanırım bunlara
sevgiyle başlanım işime."

Şairin derinden gelen aydın acısı

1980 basımı "Hayat ile Şiir", Berfe'nin 1970-80 arasında yazdığı şiirleri bir araya toplar. Adı konulmamış bir ağıtlar silsilesidir aslında bu şiirler. Denizlerle, savaşlarda ölenlere, yaşayanlara, geçmiş güzel günlere, tulumlarla kasketlerle donatılanlara yakılmışlardır:

"Kaşuyorum sana
nisan sabahında altında ezildiğim gazete başlıklarından.

Öksüz kaldırımlardan, gözyaşı dol sokaklardan.
Kapalı kepenklerden, kapalı kapılardan, kapalı kalemlerden.

Pencereden içeri girecek sandığım helikopterlerden.

Bir evden bir eve geceleyn ıssızda gitmelerden.
Yasaklanan ve yakılan **kitaplardan**.
Ayağım takılıyor. Sendeliyorum."

Şili de uzak değildir 12 Mart yaşayan Türkiye'ye; acılar, ölümler, kayıplar, tutsaklıklar ortaktır hep. Bu şiirlerde anlatılan, anlatan kişilerden başka, ayrıca bir de dipten, derinden gelen aydın acısını duyan şairin.

Şiir çalışmaları

Folklor kadar ironi de şiirinin yapıtaşlarından biridir Berfe'nin. O da kendi ritmini vuruyor şiirin süre giden akıntısına karşı. Ironi varsa şiir gittikçe dönüşselleşecek demektir ki bunun ipuçlarını da şairin ayrı bir yatakta geliştirdiği "Şiir Çalışmaları"nda görüyoruz ilkin. İmgenin sakladığı düşünceden, düşünceyi sakladığı imgeye geçişin örnekleri. Haykuya benzer, ama hayku değil. Süreyya Berfe şiirinin ayrı, başka, ama koşut bir yatakta ağır ve dur-

gun bir akıntıya kavuşacağına da işaretidir öte yandan bu çalışmalar. Bir yatağını genişlettiğinde ağır ve durgun akar nehirler çünkü, bir de denize varacakları zaman.

"Kurbanlar sağlıyor
sessizliğini suyun."

"Şiir Çalışmaları", "Sen, Basmasın"da yatağına kavuşacak ve ayrı bir koldan akışını sürdürecektir. Berfe bu adla bir **kitap** da yayımlar 1991'de. Çağdaş mesnevi de diyebiliriz tüm bu "Şiir Çalışmaları" şiirlerine.

"Ey dört nala giden insan!
Akşamsefaları bile senden ağırbaşlı."

"Oğlunun mezarını arayan anaya soruyorlar:
Sarışın mıydı esmer mi?"

Doğanın, gündelik hayatın, insanın iç dünyasının, acının, gözyaşı ve sevincin, övünç ve kıvancın küçük, kısa ve hafif vuruşlarla -küçük parmakla- çizildiği peyzajlar, anlam alanı geniş imgeler, küçük mineler, rozetler, boyanmış taşlardır bunlar ve Süreyya Berfe'ye özgü - onun kendi yaptığı- boyalarla boyanmışlardır. Bu küçük şeylerde büyük ormanlar, kalabalık şehirler, korkunç yalnızlıklar, hiçbir şiire sığmayacak aşklar, duruşlar, bakışlar saklanmıştır ki görmek için tüm bir göz olup da - "kalp gözü"yle- bakmak gerek. Küçük küçük damlalardan oluşan bu büyük akıntıya zaman zaman bazı sesler, her kulağın duyamayacağı minik patlamalar -küçük bir gülün patlayan küçük yaprakları gibi- düşen aykırı bir damlanın sesi de eşlik eder.

"Çok direndi o mavi su damlası.

Bir ara yok oldu.

Yine çıktı, direndi.

Mavi bir su damlası.

Böyle tanımlarsan.

Ne başı lur ne sonu.

Neyin?

Her şeyin."

Şairin sonraki tüm **kitaplarında** sürdürdüğü "Şiir Çalışmaları", bence tüm Süreyya Berfe şiirinin hem kaynağı hem de sonucu olan büyük bir akıntı. Berfe de işte hem bu akıntının, hem de damlanın şairi.

"Seferis ile Üvez" başta, diğer şiirlerinden söz etmeye yerim kalmadı. Ancak belirtmeden geçmeyeyim, Süreyya Berfe'nin raflardaki son kitabı da yine bir şiir: "Her Gölge Titrer" (YKY, Nisan 2015, İstanbul).

Her Gölge Titrer

Süreyya Berfe
Yapı Kredi Yayınları

80 s.

